

Тонне Олена Шимонівна,
*методист комунального закладу «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради*

УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Анотація. У статті схарактеризовано процес підвищення кваліфікації вчителів в аспекті організації самостійної пізнавальної діяльності. Сформульовано умови організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів, серед яких: виділення цієї діяльності в атестаційному процесі як показник успішності професійного розвитку; спрямування змісту курсів підвищення кваліфікації на навчання основам організації самостійної пізнавальної діяльності; поетапний методичний супровід означеної діяльності в міжатестаційному періоді; надання на основі результатів визначення якості цієї діяльності вихідних рекомендацій на наступний атестаційний цикл. Подальше дослідження буде спрямовано на створення засобів оцінювання продуктивності самостійної пізнавальної діяльності вчителів.

Ключові слова: організація, самостійна пізнавальна діяльність, вчителі, підвищення кваліфікації.

Тонне Елена Шимоновна

УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ В ПРОЦЕССЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

Аннотация. В статье охарактеризован процесс повышения квалификации учителей в аспекте организации самостоятельной познавательной деятельности. Сформулированы условия организации самостоятельной познавательной деятельности учителей, среди которых: выделение этой деятельности в аттестационном процессе в качестве показателя успешности профессионального развития; направление содержания курсов повышения квалификации на обучение учителей основам организации самостоятельной познавательной деятельности; поэтапное методическое сопровождение этой деятельности в межаттестационный период; предоставление на основе результатов определения качества этой деятельности выходных рекомендаций на следующий аттестационный цикл. Дальнейшие исследования будут направлены на создание средств оценки продуктивности самостоятельной познавательной деятельности учителей.

Ключевые слова: организация, самостоятельная познавательная деятельность, учителя, повышение квалификации.

Olena Tonne

CONDITIONS OF ORGANIZING OF TEACHERS' SELF-SUSTAINING COGNITIVE ACTIVITY I N PROFESSIONAL DEVELOPMENT PROCESS

Abstract. *The author describes teachers' professional development process in relation to organizing of self-sustaining cognitive activity. In author's opinion conditions of organizing of teachers' self-sustaining cognitive activity are: highlighting this activity within assessment process as an index of their professional development progress; focusing the mid-career education courses content on education of organizing self-sustaining cognitive activity principles; partial methodical support in this activity implementation within interstate period; providing some preliminary recommendations for the next professional development cycle based on the evaluation results of self-sustaining cognitive activity. Creating evaluation means of teachers' self-sustaining cognitive activity progress is considered as a follow-up study trend.*

Key words: *organizing, self-sustaining cognitive activity, teachers, professional development.*

Постановка проблеми

Імперативом освітньої політики нашої країни сьогодні є зміщення акценту від звичайної передачі інформації здобувачам освіти до керівництва їхньою навчально-пізнавальною діяльністю, формування в них умінь і навичок самовдосконалення. У цьому контексті особливого значення набуває організація самостійної пізнавальної діяльності вчителів закладів загальної середньої освіти. Адже розвиватися самому, виховувати пізнавальну самостійність своїх учнів, зможе тільки вчитель, який прагне професійного розвитку, не зупиняючись на досягнутому. Останнє обумовлює те, що в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій досвід самостійної пізнавальної діяльності вчителя має постійно поповнюватися та збагачуватися, сприяючи вирішенню перманентної суперечності між підвищеними вимогами соціуму і рівнем професіоналізму фахівця.

Актуальність проблеми дослідження. Необхідність вирішення цієї суперечності знаходить своє відображення у нормативних документах. Так, у статті 18 Закону України «Про освіту» (2017) зазначено, що органи державної влади й органи місцевого самоврядування мають забезпечувати перманентний процес розвитку професійних компетентностей вчителів після здобуття ними вищої або післядипломної освіти з метою підтримки або покращення якості професійної діяльності. Найважливішою складовою безперервного професійного розвитку педагогів виступає обов'язкове підвищення їхньої кваліфікації, яке визначається як набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань.

Утім, практика свідчить, що організація самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації має низку недоліків. Зокрема, це відсутність мотивувальних орієнтирів такої діяльності, недосконале володіння

вчителями інформаційними технологіями, відсутність упорядкованості в обміні електронною інформацією між суб'єктами процесу підвищення кваліфікації тощо. Зважаючи на потреби суспільства і держави, подолання цих недоліків виступає актуальним завданням системи освіти дорослих.

Аналіз основних досліджень та публікацій

Необхідність подолання вказаних недоліків стимулює інтерес науковців до розроблення й обґрунтування педагогічних механізмів організації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти з різних спеціальностей (Т. Корогод, С. Переславська, Л. Рябченко, М. Солдатенко). У контексті організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів цікаві праці, які присвячені: організації самостійної пізнавальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів (С. Генкал, В. Савош); підготовці майбутніх вчителів до організації самостійної пізнавальної діяльності учнів (Г. Ковтонюк); педагогічному стимулюванню професійного самовдосконалення вчителів у процесі післядипломної освіти (М. Ксьонзенко, В. Фрицюк).

Аналіз наукових джерел названих авторів дає підстави констатувати, що в наукових працях самостійна пізнавальна діяльність постає як сукупність розумових та фізичних дій, спрямованих на відтворення у свідомості суб'єкта пізнання процесів та явищ об'єктивного й суб'єктивного світу. Можна сказати також, що на сьогодні вченими обґрунтовано й експериментально перевірено механізми організації самостійної пізнавальної діяльності суб'єктів навчання в умовах загальної та вищої освіти. Проте у роботах авторів не знайшли належного висвітлення питання організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів загальноосвітніх шкіл у процесі підвищення кваліфікації у формі технології, моделі або педагогічних умов.

Мета статті: обґрунтувати умови організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів закладів загальної середньої освіти у процесі підвищення кваліфікації. Завдання: уточнити зміст процесу підвищення кваліфікації вчителів; сформулювати авторське бачення шляхів підвищення ефективності організації самостійної пізнавальної діяльності у вигляді педагогічних умов. Метод: аналіз наукових джерел; синтез перспективних концептів організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу

Виконуючи перше завдання дослідження, передусім, звернемося до нормативних джерел.

Відповідно до Закону України про освіту (2017), ключовою вимогою до кожного педагога виступає його безперервний професійний розвиток. При цьому функції організації процесу професійного розвитку педагогів покладаються на систему післядипломної педагогічної освіти, яка інтегрує декілька взаємопов'язаних складових:

- спеціалізацію – профільну спеціалізовану підготовку з метою набуття особою здатності виконувати завдання й обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності;

- перепідготовку – освіту дорослих, спрямовану на професійне навчання з метою оволодіння іншою професією;
- підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань;
- стажування – набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань;
- будь-які інші складники, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою.

Ефективність професійного розвитку засвідчує обов'язкова атестація – система заходів, яка призначена здійснювати всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності вчителя. Згідно з Типовим положенням про атестацію педагогічних працівників (2010) таке оцінювання проводиться один раз на п'ять років.

Для успішної атестації вчитель має пройти підвищення кваліфікації, а також проявити активність в інших видах професійної діяльності, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або визначені ним самостійно. При цьому результативність професійного розвитку вчителя відображається у Картці комплексної оцінки професійної діяльності педагогічного працівника в міжатестаційний період.

Згідно із Законом України про освіту (2017), за результатами атестації визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, присвоюються кваліфікаційні категорії, педагогічні звання.

Разом з атестацією, найважливішим елементом процесу безперервного професійного розвитку вчителя виступає підвищення кваліфікації, яке, відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників (2010), незважаючи на стаж, спеціальність, є обов'язковою вимогою для атестації вчителя.

Сьогодні нормативними документами визначаються такі види та форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників: курси підвищення кваліфікації (в очній або в очно-заочній формі) та короткострокове підвищення кваліфікації (семінари, майстер-класи, семінари-практикуми, семінари-тренінги, авторські школи, тренінги, вебінари, «круглі столи» тощо) (наказ МОН України від 30 квітня 2014 року № 535). Окрім того, до форм підвищення кваліфікації Закон України про освіту (2017) відносить: навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, семінарах-нарадах. Згідно з документом, ці та інші заходи можуть бути проведені в інституційній або дуальній формах, а також на робочому місці. Кожен учитель, якому потрібно підвищити свою кваліфікацію, має право на вільний вибір закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми (Закон про освіту (2017)).

Отже, з нормативних документів витікає, що професійний розвиток вчителів забезпечується з боку суспільних інституцій такими заходами: атестація, курси підвищення кваліфікації, короткострокове підвищення кваліфікації (курси, майстер-класи тощо). Водночас професійний розвиток вчителя має забезпечуватися і ним

самим. Зокрема, цьому має сприяти його методична, пізнавальна, навчальна діяльність, а також апробація досвіду.

Підвищення продуктивності самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації пов'язане з організацією цієї діяльності, яку визначимо як упорядкування взаємодії між андрагогами та здобувачами освіти, а також іншими суб'єктами й компонентами системи підвищення кваліфікації, результатом якого стане формування в уяві здобувача освіти моделей ефективної пізнавальної діяльності. Зауважимо, що така організація може здійснюватися через накази або директиви суб'єкта управління (традиції класичного менеджменту). Утім, у нашому дослідженні звернемося до підходу, відповідно якого організація відбуватиметься через «м'який» вплив на об'єкти управління через створення спеціальних обставин, що роблять можливим протікання процесу найбільш ефективним і результативним чином.

У педагогічних дослідженнях такі обставини позначаються як «умови» – терміном, який позначає, по-перше, середовище, в якому відбувається діяльність, а, по-друге, сукупність чинників, що впливають на процес здійснення цієї діяльності, а також її результативність¹.

Ученими відмічається, що умови можуть бути внутрішніми й зовнішніми. Внутрішні умови формуються самою людиною (стан здоров'я, знання, вміння, навички, досвід, характер, мотиви тощо). Зовнішні – визначаються впливом оточення та виражають суспільні потреби (місце навчання, взаємовідносини з іншими суб'єктами діяльності, вимоги навчальних програм та ін.)³.

Організацію самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації, усвідомлюючи за О. Королюком, пов'язуємо зі створенням зовнішніх умов³.

Перша така умова – виділення самостійної пізнавальної діяльності вчителів в атестаційному процесі як показник успішності їхнього професійного розвитку.

Теоретичне підґрунтя для формулювання цієї умови знаходимо у теорії діяльності (Б. Ананьєв, П. Гальперін, Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв), з позицій якої самостійна пізнавальна діяльність представляє собою сукупність автономних розумових та фізичних дій, спрямованих на відтворення у свідомості людини процесів і явищ об'єктивного й суб'єктивного світу.

У психологічній площині самостійна пізнавальна діяльність представляє собою усвідомлені, вільно обрані, внутрішньо вмотивовані дії, що мають особистісний смисл на тлі самоорганізації, самоконтролю і навіть можливого пригнічення інших інтересів і форм діяльності здобувача освіти.

Як і в будь-якій іншій діяльності людини, в самостійній пізнавальній діяльності ключове місце посідають мета (що визначається мотивами особистості), процес (що описується через послідовність операцій) і результат діяльності.

---

¹ Донченко І. А. Педагогічні умови розвитку професійної самосвідомості майбутніх викладачів вищого навчального закладу в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І. А. Донченко. — Запоріжжя, 2010. — 20 с.

³ Королук О. М. Організація самостійної роботи майбутніх учителів математики: системний підхід / О. М. Королук // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія ; за ред. О. А. Дубасенюк. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. — С. 252–267.

Розглядаючи самостійну пізнавальну діяльність вчителя закладу загальної середньої освіти з цих позицій, її мету визначаємо як розвиток уявлень вчителя про зміст навчального предмета і методикку його викладання. Мотиви цієї діяльності доцільно розділити на зовнішньо обумовлені і особистісні. До перших – віднесемо необхідність підготовки до атестації. До других – бажання подолати суперечності між реальним станом професійного розвитку та уявленнями про себе, як професіонала. Процес самостійної пізнавальної діяльності можна описати через послідовність окремих дій, підпорядкованих такому алгоритму: визначення мети діяльності, вибір засобів діяльності, безпосередні операції, підведення підсумків діяльності. При цьому у нашому випадку, насамперед, ідеться про дії з інформацією, під якою розумітиме відомості, що сприймаються в процесі комунікації людиною або спеціальними пристроями як віддзеркалення фактів матеріального або духовного світу.

Результати самостійної пізнавальної діяльності теж доцільно розділити на «особистісні» і «предметні». Щодо перших, то вони виступатимуть прямим наслідком інтеріоризації вчителем зовнішньої професійно важливої інформації, результат якої – створення в свідомості образів об'єктивної та суб'єктивної дійсності, що співвідноситься з предметом професійної діяльності. Другим наслідком виступатиме втілення цих образів у професійній діяльності, продукти якого можуть бути зафіксовані зовнішнім спостереженням, зокрема, в атестаційному процесі.

Саме для фіксації таких результатів вважаємо за доцільне удосконалення картки комплексної оцінки професійної діяльності педагогічного працівника в міжатестаційний період, а саме – розширення її змісту показниками ефективності самостійної пізнавальної діяльності. Окрім того, вважаємо, що буде доречним створення спеціального кваліметричного інструменту на основі Excel, який допоможе узагальнити кількісні показники самостійної пізнавальної діяльності кожного вчителя і обчислити на їх основі відповідний коефіцієнт.

Припускаємо, що ці заходи сприятимуть підвищенню мотивації вчителів до самостійної пізнавальної діяльності у міжатестаційний період.

Друга умова – спрямування змісту курсів підвищення кваліфікації на навчання вчителів основам організації самостійної пізнавальної діяльності.

Теоретичним підґрунтям для створення цієї умови виступає підхід, якій засновується на рефлексії, як аналізі людиною своєї діяльності, одним з результатів якої є професійна самоідентифікація особистості, що веде до прийняття професійних ролей, цінностей та норм⁵.

Є підстави вважати, що такий підхід дає змогу ініціювати розвиток через подолання суперечностей між актуальним станом розвитку особистості та новими, більш високими, вимогами до неї з боку соціального оточення (створення умов для вирішення суперечностей у професійному розвитку між «треба» й «можу» та між «можу» й «хочу»)⁴.

---

⁵ Основи практичної психології : підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева [та ін.]. — Київ : Либідь, 1999. — 536 с. — С. 244.

⁴ Мазін В. М. Теоретико-методичні засади організації виховного процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В. М. Мазін ; ДЗ «Луганський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Старобільськ, 2016. — 512 с. — С. 32.

Як стимулювання професійної рефлексії плануємо використовувати лекції-прес-конференції, лекції-презентації на тему професійного розвитку.

Вважаємо, що ці форми спілкування сприятимуть розвитку таких умінь, як: визначення стратегії та тактики пізнавальної діяльності; виявлення суперечностей; свідоме використання теоретичних методів пізнання та ін.

Теоретичними підставами для формування цієї умови забезпечуються також положення гносеології, що стосуються сутності та закономірностей наукового пізнання. Зважаючи на це, вважаємо, що у нашій роботі є доцільним знайомство учителів з положеннями гносеології, зокрема про те, що наукове пізнання виступає як сукупність процесів імагітивного (образного) характеру. За нашим задумом, на курсах підвищення кваліфікації має бути відведено навчальний час для формування у слухачів уявлень про сутність наукового пізнання. Найраціональніше це зробити на традиційних лекціях.

Ще одним напрямом навчання вчителів основам організації самостійної пізнавальної діяльності пропонуємо розвиток у слухачів курсів підвищення кваліфікації інформаційної компетентності – якості дій працівника, що забезпечують: ефективний пошук, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог; кваліфіковану роботу з апаратними засобами і мультимедійним контентом; використання елементів інтерактивності у навчальному процесі.

Вважаємо, що розвиток інформаційної компетентності доцільно проводити на практичних заняттях курсів підвищення кваліфікації, на яких відбувається навчання використанню нових програмних продуктів.

Третя умова – поетапна методична підтримка самостійної пізнавальної діяльності в міжтестастійному періоді.

У контексті визначення специфіки діяльності педагогічного персоналу в андрагогічній взаємодії ми звернулися до поняття «педагогічна підтримка».

Використання цього терміна засноване на теоретичному фундаменті, закладеному працями представників наукової школи О.Газмана (Т.Анохіна, Н.Крилова, Н.Михайлова, Н.Пакуліна, Т.Фролов), які педагогічну підтримку визначають як відповідальну діяльність педагогів, спрямовану на якісний та кількісний розвиток необхідних психологічних новоутворень здобувачів освіти, а також становлення їхньої Я-концепції, за допомогою сприяння у вирішенні проблем і труднощів¹. Теоретичне підґрунтя для створення цієї умови знаходимо також у соціально-когнітивній теорії А.Бандури, де соціальний розвиток особистості пов'язується з опануванням нового досвіду через наслідування моделей поведінки інших людей у процесі соціальної взаємодії, а також наслідування зразків поведінки, представлених у мас-медіа⁶.

---

¹ Донченко І. А. Педагогічні умови розвитку професійної самосвідомості майбутніх викладачів вищого навчального закладу в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І. А. Донченко. — Запоріжжя, 2010. — 20 с.

⁶ Bandura A. Social foundations of thought and action : a social cognitive theory / A. Bandura. — Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1986.

Одна з тез А. Бандури полягає в тому, що люди ефективні в соціальному плані у тій мірі, в якій вони вважають себе компетентними в певних діях. Це означає, що вчителі будуть більш успішними під час виконання завдань, стосовно яких у них є впевненість в особистій ефективності⁷.

Теорія А. Бандури останнім часом використовується західними вченими для осмислення закономірностей професійного розвитку різних категорій педагогів. Авторами особливо відмічається те, що вона не тільки дає змогу описати механізми саморегуляції поведінки особистості, а й побудувати схему педагогічної діяльності, спрямовану на підвищення ефективності поведінки у професійному контексті^{7, 8}.

Так, в аспекті нашого дослідження важливою тезою, виведеною з теорії А. Бандури, є положення, згідно з яким розвиток умінь самостійної пізнавальної діяльності може відбуватися на основі такої загальної схеми:

- усвідомлення вчителями мети діяльності і власних здібностей, їхнє співвіднесення й визначення стратегії; складення моделі діяльності, а також формування мотивації;
- виконання дій, необхідних для досягнення поставленої мети, за умови допомоги і зворотного зв'язку з компетентним середовищем у формі відгуків про якість пізнавальних дій;
- застосування нового вміння в знайомій ситуації. При цьому важливою є можливість застосувати нову навичку декількома способами;
- адаптація навички до незвичної ситуації⁸.

Вважаємо, що реалізація цієї схеми на практиці є цілком можливою. Зокрема, за нашим задумом, у рамках цієї схеми доцільним є проведення докторами педагогічних наук семінарів, присвячених докладному висвітленню ними досвіду самостійної пізнавальної діяльності. Наприклад, це може бути досвід складення бібліографічних конспектів, упорядкування інформації засобами Word; різноманітні мнемонічні техніки тощо.

Вважаємо, що такий семінар співвідноситиметься з першим етапом сформульованої вище моделі, а саме сприятиме усвідомленню вчителями мети діяльності і власних здібностей, визначенню стратегії і тактики самостійної пізнавальної діяльності, а також формуванню мотивації. Реалізацію етапів схеми ми пов'язуємо з андрагогічною підтримкою самостійної пізнавальної діяльності вчителів на основі дистанційної взаємодії з тьюторами закладів підвищення кваліфікації в міжкатестаційний період.

Ця підтримка ґрунтується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії сформованих особистостей здобувачів освіти і андрагогів. При цьому ми виходимо з того, що зовнішній вплив середовища і внутрішні чинники розвитку особистості при такій взаємодії знаходяться у діалектичній взаємодії.

---

⁷ Mahlaela Kedibone I. Teacher assessment for teacher professional development. Thesis (MEd) / Mahlaela Kedibone I. — Stellenbosch University, 2012 v. — 99 p. — P. 31. — URL : <http://scholar.sun.ac.za/handle/10019.1/71703>.

⁸ Malmberg Jonna. Tracing the process of self-regulated learning – students' strategic activity in g/n Study learning environment / Jonna Malmberg ; University of Oulu Graduate School ; University of Oulu, Faculty of Education Acta Univ. Oul. E 142, 2014. — P. 22. — URL : <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-0470-3>.

Останнім пунктом схеми виступатиме адаптація навичок самостійної пізнавальної діяльності до незвичної ситуації. Реалізацію цього пункту ми пов'язуємо з висвітленням вчителем результатів самостійної пізнавальної діяльності у формі наукових публікацій або у процесі короткочасного підвищення кваліфікації (круглі столи, семінари, наради тощо).

Останньою, четвертою умовою є доповнення атестаційних заходів наданням вчителям рекомендацій щодо організації їхньої самостійної пізнавальної діяльності на наступний міжатестаційний період.

Зазначимо, що результати контролю ефективності організації самостійної пізнавальної діяльності можуть вказати на недостатню активність вчителів у цьому напрямі, або на недостатній рівень методичної підтримки закладу післядипломної педагогічної освіти. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне розглядати організацію самостійної пізнавальної діяльності вчителів через виокремлення у ній циклів, що визначаються періодичністю атестацій й детермінують дії адміністрації закладів післядипломної педагогічної освіти з упорядкування відносин між суб'єктами андрагогічної системи.

При цьому під циклом організації самостійної пізнавальної діяльності розумітиме сукупність взаємопов'язаних дій суб'єктів андрагогічної системи, спрямованих на її упорядкування, а також розвиток пізнавальної сфери вчителів упродовж певного проміжку часу, що повторюється з визначеною періодичністю.

На нашу думку, розгляд самостійної пізнавальної діяльності як діяльності циклічної дасть змогу більш повно описати дії всіх суб'єктів андрагогічної системи в міжатестаційному періоді.

Вважаємо, що основою для рекомендацій на наступний міжатестаційний цикл мають стати результати контролю за ефективністю самостійної пізнавальної діяльності, отримані за визначеними показниками. а нашим задумом, ці рекомендації мають стосуватися: напрямів самостійної пізнавальної діяльності вчителя, вибору ним засобів, за допомогою яких він отримуватиме і узагальнюватиме професійно важливу інформацію, а також заходів, у яких ця інформація буде оприлюднена. При цьому удосконалення програм самостійної пізнавальної діяльності вчителів супроводжуватиметься урахуванням їхніх індивідуальних потреб і інтересів.

Отже, створення цієї умови ми пов'язуємо з наданням на основі результатів визначення результативності й інтенсивності самостійної пізнавальної діяльності вчителів вихідних рекомендацій на міжатестаційний період.

Висновки

Організація пізнавальної діяльності вчителів з боку системи післядипломної педагогічної освіти забезпечується такими заходами: атестація, курси підвищення кваліфікації, короткострокове підвищення кваліфікації (семінари, наради, майстер-класи тощо). Водночас, окрім зовнішньої організації, має місце самоорганізація вчителем своєї пізнавальної діяльності, результати якої проявляються у методичній, науковій, навчальній діяльності, а також у заходах з апробації педагогічного досвіду.

Серед перспективних умов організації самостійної пізнавальної діяльності:

- виділення самостійної пізнавальної діяльності вчителів в атестаційному

процесі як показника успішності їхнього професійного розвитку;

- спрямування змісту курсів підвищення кваліфікації на навчання вчителів організації самостійної пізнавальної діяльності;
- поетапний методичний супровід самостійної пізнавальної діяльності в міжтестастійному періоді;
- доповнення атестаційних заходів наданням вчителям рекомендацій на наступний цикл підвищення кваліфікації щодо організації їхньої самостійної пізнавальної діяльності.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Першочерговим напрямом подальшого дослідження вважаємо обґрунтування кваліметричної моделі оцінювання рівня самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення їхньої кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Донченко І. А. Педагогічні умови розвитку професійної самосвідомості майбутніх викладачів вищого навчального закладу в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І. А. Донченко. — Запоріжжя, 2010. — 20 с.
2. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение : учеб. пособие / В. А. Козаков. — Київ : Вища шк., 1990. — 248 с. — С. 131.
3. Королюк О. М. Організація самостійної роботи майбутніх учителів математики: системний підхід / О. М. Королюк // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія ; за ред. О. А. Дубасенюк. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015.— С. 252–267.
4. Мазін В. М. Теоретико-методичні засади організації виховного процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В. М. Мазін ; ДЗ «Луганський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Старобільськ, 2016. — 512 с.
5. Основи практичної психології : підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева [та ін.]. — Київ : Либідь, 1999. — 536 с.
6. Bandura A. Social foundations of thought and action : a social cognitive theory / A. Bandura. — Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1986.
7. Mahlaela Kedibone I. Teacher assessment for teacher professional development. Thesis (MEd) / Mahlaela Kedibone I. — Stellenbosch University, 2012 v. — 99 p. — URL : <http://scholar.sun.ac.za/handle/10019.1/71703>.
8. Malmberg Jonna. Tracing the process of self-regulated learning – students' strategic activity in g/n Study learning environment / Jonna Malmberg ; University of Oulu Graduate School ; University of Oulu, Faculty of Education Acta Univ. Oul. E 142, 2014. — URL : <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-0470-3>.

Olena Tonne

**CONDITIONS OF ORGANIZING OF TEACHERS'
SELF-SUSTAINING COGNITIVE ACTIVITY I
N PROFESSIONAL DEVELOPMENT PROCESS**

The author describes teachers' professional development process in relation to organizing of self-sustaining cognitive activity. It is found out that organizing of teachers' self-sustaining cognitive activity by public institutions is provided due to such means as assessment, mid-career education courses, short-term professional development (seminars, meeting, workshops etc.). There is an external organizing point and as well as teachers' self-organizing one in their cognitive activity. Teachers' self-sustaining cognitive activity results are revealed in methodical, scientific and educational spheres and in practical approval events of educational experience. Conditions of organizing of teachers' self-sustaining cognitive activity are stated in the article. In author's opinion they are: highlighting of teachers' self-sustaining cognitive activity within assessment process as an index of their professional development progress; focusing the mid-career education courses content on learning teachers how to organize self-sustaining cognitive activity; partial methodical support in self-sustaining cognitive activity implementation within interstate period; providing some preliminary recommendations for the next professional development cycle. As a result of the research the author justifies innovative forms of organizing of teachers' self-sustaining cognitive activity in professional development process. Among them should be named: lectures-press conferences, lectures-presentations focused on professional development issues; tutorials, where it is possible to learn about software products using; seminars with well-known scientists which are devoted to organizing of self-sustaining cognitive activity; distant collaboration with tutors of professional development establishments; teacher's highlighting certain results of self-sustaining cognitive activity in scientific publications and studies or during short-term professional development etc. Proving evaluation means correlation to teachers' self-sustaining cognitive activity level is considered to be a top priority trend.